

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék..." (Vörösmarty Mihály)

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

**V. évfolyam 56. szám
2001 október**

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának tagszervezetei: a **II.** kerületi, **VI.** kerületi, **IX.** kerületi és **XI.** kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor - hívottan és hívatlanul mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe.

Az örmény hitvallásból - október

"Az egy keresztségben, bűnbánatban, a bűnök kiengesztelésében és bocsánatában." Evilági kötelességünkről szól a hitvallás e mondata. Aki hisz, megkeresztelkedik - mondta Jézus. Tehát, ha felismertük Isten igazságát és elfogadtuk, akkor meg kell keresztelkednünk. Addigi bűneinket a keresztség eltörli, de gyarlók vagyunk és vétkezünk, ám mindig megbánhatjuk bűneinket és jócselekedeteinkkel, imáinkkal mindent jóvá tehetünk. Elnyerhetjük Isten bocsánatát. Az életben ért nehézség lehet büntetés bűneinkért, de lehet próbatétel is, ugyanakkor szolgálhat bűneink kiengesztelésére. Mindebben Jézus legyen a példánk, aki magára vállalta bűneink kiengesztelését kereszthalálával. Akik szenvednek, Jézus társaivá válnak - s itt gondolhatunk öseink szenvedésére, vértanúságára.

Dr. Sasvári László

Örménymagyarok, akik hatottak, alkottak, gyarapítottak, hogy a haza fényre derüljön, s kincses legyen ...

Kolozsvár-Szamosújvár 2001. szeptember 14-16,
IV. Jubileumi Konferencia

Lászlóffy Aladár előadása

(elhangzott 2001 szeptember 15-én, szombaton, Kolozsvárott)

Géneskút

"A múltat még Isten se tudja megváltoztatni" - szögezi le Arisztotelész a nikomakhoszi etikában. Emberi kísérletek azért történnek effélére. Ilyen az a bizonyos mai "bon mot" hogy **ezután minden másképp volt!**

Arisztotelész nem volt örmény, annak ellenére, hogy esze mozgékonyasága alapján akár az is lehetett volna. Benne megvolt az állítólag legfontosabb, már-már fenyegetően történelmi örmény tulajdonság: az alkukészség a jó ügy érdekében. Így lehetett szabályszerűen a

nevelője annak a Nagy Sándornak, aki a szabályszerűtlenség metafora-értékű gesztusával fittyet hányt az időigényes bogozásnak Gordiuszban. De Arisztotelész névtelen mezopotámiai képzettségű, s nem első nevezetes, de már európaian izgága tanítványai - mentették, hozták át az antik múlt kincsét, a koncentrált tudást, a világrendező higgadtságot, amíg csak a kereszténység-hömpölygette nagy tanítás folyamába nem csatlakozhatott ez a fontos hozam.

Egy legenda szerint, melyet arra, annak bölcs magyarázatára és leszerelésére használnak fel mindig, hogy kezdetben vala a bőség, a teremtés nyakló nélkül való és adagolni sem kell végtelensége, - azóta fokozódik a takarékoság - nos e legenda szerint Isten úgy teremtette meg a kalászt, hogy azon a tövétől a hegyéig, végesvéig szemek voltak. Aztán valami megbüntetése képpen gondolta csak meg magát, s húzta végig rajta a két ujját, alig hagyván meg a kenyérhez azt a kis aranylós bajszú bojtot ott fenn, a végén.

Azt lehet mondani, ki lehet ezt kalkulálni, hogy kezdetben minden nép egyformán olyan sokaságból állott, mint cséplés után azoknak a gazdag őskalászoknak a termése, míg az Úr valamiért nyakon nem csippentette egyiket-másikat, nem hogy ok nélkül fojtogassa, hanem hogy figyelmeztesse: milyen méltatlanul jól megy dolga. Azt lehet hinni, hogy így volt ez, esetünkben az örményekkel, a magyarokkal, a szászokkal, a románokkal, az albánokkal, az ukránokkal, szerbekkel, lengyelekkel. Azt lehet hinni, hogy a hazákon is ekképpen simított-szorított végig tetőtől talpig Isten két ujja, néha megkarcsúsítva, néha felhizlalva őket.

Mint valami régi borítékon a bélyegszél csipkéje, finoman megakaszt egy többékevésbé rom-Ecsmiadzin, ami megmaradt ott, ahonnan az elsárgult levelet feladták mai életünk irányába. Megakaszt a bélyegszél csipkéje Isten postáját bontogatva. Hogy a vak sors ujjbegyei megtalálják a tájat, ahol rom-Ani, körülötte hol rom, hol nem rom-Arménia tanyáz, ahol - az ismert történet szerint egyszer csak kezdett kiállni, kiütni a tükör alól az iszapos, nedves Ararát-rom, maradéka mindennek, amit az előtött világba, a Bárka alá, vizek selymébe csomagolt a Teremtő. Ezek szerint Noé is örmény volt, az első patrióta, de legalábbis honfoglaló, aki lehetséges, hogy a szigorú, de következetes parancs szerint két Ararátot kellett hogy beengedjen maga alá, s az egyikkel aztán valahogy már nem kellett elszámolnia. Adott lévén eredendően nagy alkukészsége a jó ügyek érdekében.

A Kaukázus legalább három titka: Elbrusz, Kazbek, Ararát holmi három királyok. Alattuk középpázsiai vagy közeli népségek özönlöttek napnyugat, a virágsziromnyi Európa irányába. Alattuk húzták ki valahogy a majd indoeurópainak nevezendő nyelvcsalád nagy és kis irodalmi, még a hamupipőkeség dióhéjába gyömszölten, a nehéz időket, amíg nem volt tanácsos előbújni, mint egyetlen valahogy megkímélt spórából a gombának és elkezdni új tájakon őrzöngeni és aranylani. Alattuk valaha majd magyarrá leendő lovasok is lapítottak, mint kiugró szikláról zuhogó vízesés függönye mögött, alaposan átázva, de megúszva az előidők még számon se tartható vérzivatarait, anyanyelvkeverő Niagaraikat. Alattuk adta ki a sors a szokásos, az eredeti hazákban persze úgy igazán, teljesen végleg soha végre nem hajtható parancsot, hogy gyorsan, gyorsan ki innen, irány a biztos bizonytalanság, mondjuk Erdély, Szépvíz, Szászrégen, Szamosújvár, Temesvár, Torda ...

Ezen meg ezen a helyen aztán az átlagos évi középhőmérséklet, középkedély, középigazságérzet, középérdek, középindulat és középbékeség ennyi meg ennyi. Itt kurucot, labancot mindig egyaránt kever bele a dolgokba az Ég. Itt magyart, román, tatárt, szászt, örményt, zsidót vetett be az ésszerűsített sovány kalászok közé, és persze törököt, orosz, vasasnémetet, hogy ki ne felejtsem rendes helyi adagjaimat és Muszadagjaimat. Itt most már nyíltan rejt mindenkét a föld, s bőven örül mindenki csontjából az a Malomapolokban. Nem lesz ez másképp a Feltámadáskor sem, legfennebb még többen leszünk. Mint a gainai leányvásárkor, vagy a csíksomlyói búcsúban. Akik önérzetes székelyként, néha még szomorúbb mócként, időnként még nosztalgizáló örményként, nagy nehezen elbizonytalanodó svábként, cipzerként, osányként, cigányként, örök szegényként-gazdagként állnak a seregszemlén annyiszor, a mese galambdúcos, fűzfánfűtülős kapujában, mint szélben a fű,

hegyikaszálókon, állomások peronján, gyárudvaron, mint frontra indított, ilyenolyon pendelyes, egyenruhás angyalseregek az utolsó himnuszéneklés alatt, amikor még a könnyes szemű kárpátházi szentek is le szokták kapni fejükről a glóriájukat. De azt azért ne felejtjük hozzátenni még: akik a nevezetesnek maradt nagy pillanatokban, Madéfalvától Doberdóig, már csak egyszerűen mind-mind szomorú magyarokként haltak meg, nagyon közel, vagy nagyon távol, egy illúzióért, melynek neve szabadság, s melynek kedvéért fel szoktak adni, kihagynak, felfüggesztenek, szüneteltetnek hirtelenében más fontos nagy illúziókat, mint a felebaráti szeretet, az igazságérzet, a kultúra és az egyetemes emberi szolidaritás. Egyszóval mire sikerült Európának jelképhegy gyanánt megbontani, megszerezni Carrarát, már régesrég megvolt, megesett az Ararát!

Mi viszont a jó oldalon állunk, ugyebár, milyen jól esik ezt hinni, hallani a lelkiismeretnek! Hogy pontosan ott, ahol mindig csak madárdalból építi palotáit az erdő, a hegy, a megtartó szerelmes szépség - tehát csakis csupa Erdély, és Tirol, meg Ceylon, Florida, s persze, a Kaukázus ...

Az örmények igaza sosem derül ki. Miképpen annyi sok eltünőfélben levő kispépe, nagyemlékezetűé. Valamiért sosem figyel igazán efféle a világ. Ahogy a magyarokéra sem. Ötvenhat világzengése elszállt, talán annál is könnyebben, gyorsabban, mint ezerkilencszázhusz. Teleki Pál öngyilkossága után Churchill azt mondta, a béketárgyalások asztalánál majdan ott lesz egy szék, amelyik ... aztán annyi minden történt, megesett közben, hogy semmi nem volt ott azon a bekalkulált helyén az igazságnak, a méltányosságnak. Ez is csak jelkép. Mint a halálmeneteké, Szíria és Auschwitz és Szibéria felé, melyek hírétől előbb megborzongott, aztán vállalat volt, megigazította magán az ázott gubát, esőköpenyt, rabruhát a világ, és csákányolt és rádiózott tovább. Hátha rábukkan a maga kicsit könnyebben kimozdítható szép fehér határkövére, trikolor boronájára, bögrében elásott ezüstjére, betétkönyveire. Vannak népek, akiket nem szabad, s vannak, akiket szabad bántani. Akik még élünk azokból a napokból, emlékszünk az előlről kezdett Egmont-nyitányra, az igazán világháborús "aki hallja - adja át" hangulatú ágyúszavas, aknavető délutánokra, és arra az akasztófahumorral összegezett álkormányzati álközleményre, hogy "a vérszomjas, vad csöcselék Budapesten rátámadt a békésen lövöldöző szovjet katonákra" .

Ezt senki így nem osztotta be, maga az Úr legkevésbé, de úgy látszik vannak mártírnemzetek, kicsit jámborabb, balek fajták, akik komolyan vesznek mindent, akiknek buzgóbban és gyorsabban sikerül odatartani, vagy csak ugyanott tartani a másik arcukat is - mindegy. El lehet játszani a gondolattal, hogy az ilyenek aztán bármilyen más töbe, tőkébe oltva, ha jön a "fene rossz spóra", a filoxera, őket keresi leghamarabb, mert ugyanolyanok maradnak. Egymásba átcsapva is. Akik olyanokként is ilyenek. Mert bármilyenekként olyanok.

Mindegy mikor s mindegy hol, az emberi lénynek át kell gondolni folyton, újra és újra, tehát folyamatosan a létet, egyénileg és közösségileg, és nem már nemlétező helyzetet, szempontot keresni, társítani hozzá, hanem mindig éppen itt, ott, amott, a BÁRHOLBAN, az akárholban van az ő támpontja, helye, lövészárka és golgotája. Nincsenek jobb vagy rosszabb, alkalmas, vagy alkalmatlanabb korok és kevésbé kifosztott édenek.

És külön, már a Bárka óta, nincs is az örményeknek igaza. Saját igaza. Csak önérzete, kultúrája, hagyománya és nyelve is. Ha mi megszólalunk és beszélünk, íme mindezekről.

Egy, kinek megrázó, kinek csak kalandízü örmény legenda szerint, egyszer nehéz időkben, mikor másként nem lehetett, mint mentenivaló legfőbb kincsét egy közösségnek, a Szentírást lapjaira szedték szét és a szertefutók egyenként így menekítették magukkal; ki-ki egy elbírható hányadát- részét a nagyszerű teljességnek; elbújdostak vele havasok havába, mocsarak békanyála alá, az esendőség fekete árnyai közé menekülve. Aztán a veszély múltán, amikor végre összegyűlhetnek újra, összerakták diadalmasan, vagy csak kicsit még mindig remegve, dideregve a könyvet. Egyben ez volt az ő népszámlálásuk. A nagy és megnyugtató "megmaradtunk"-kiáltás vagy csak suttogás, sóhaj. A felelet az

ALKUKÉSZSÉGRE A JÓÜGY ÉRDEKÉBEN. A visszhang. Valahonnan a gének felhalmozódó Ararátja alól. "Aki megtartja a parancsolatot, megtartja önmagát; aki nem vigyáz utaira, meghal".

Világosító szent Gergely óta mi is kiválasztott nép lettünk, szétszórva más nemzetekbe. Mint az Úr magja, írmagja. Hol vannak a gepidák, a longobárdok, az asszírok? ... Mi élünk. Tessék meghallgatni, ha tetszik. Akár magyarul is.

Semlyén Zsolt államtitkár beszéde
(elhangzott 2001 szeptember 15-én, Kolozsvárott)

Tisztelt konferencia, tisztelt Elnök asszony!

Először is szeretném megköszöni a megtisztelő meghívást, azt, hogy itt lehetek önök között és módom van a magyar kormány részéről a legnagyobb szeretettel kifejezni megbecsülésünket Önök iránt, azért a küldetésért és hitvallásért, amellyel hűségesek maradtak a nemzethez, hűségesek őseik tradíciójához és hűségesek az Egyházukhoz.

Magyarországon olyan kormány van, amely a keresztényi és nemzeti értékek iránt mélységesen elkötelezett. Az egész millenniumi ünnepeksorozatnak a lényege: hogyha végignézek a magyar történelmen, akkor látható, hogy a magyar nemzet sorsa akkor ment jól, akkor gazdagodtunk lelkiekben, szellemiekben, kultúrában és mindenben, amikor hűségesek voltunk a Szent István-i örökséghez. És akkor torkollott a nemzet sorsa katasztrófába, amikor akár jobbra, akár balra lecsúsztunk erről a Szent István-i útról. Tehát az egész millenniumi ünnepeksorozatnak a lényege az, hogy hűségesek maradjunk ahhoz az örökséghez, amelyre Szent István felépítette a nemzet katedrálisát. Ez lényegében három nagy pilléren nyugszik: a kereszténységen, az európaiságon és a magyarságon. Ez a három elem - lényege szerint - egymásra mutat.

Ha volt a Földön befogadó ország a történelemben, akkor az Szent István Magyarország. Nyilvánvaló, hogy a magyar nemzet egyetemébe integrálódó nemzetiségek, kultúrák, tradíciók a megerősödést és gazdagodást szolgálják. Az is nyilvánvaló, hogy az örménység - egyszerűen máshoz nem is nagyon hasonlítható - szolgálatot és gazdagodást jelentett a magyar nemzet egyeteme számára.

A magyar egyházpolitika szintén a Szent István-i örökségre utal, ami talán úgy fogalmazható meg, hogy ami jó az egyháznak, az jó az országnak és ami jó az országnak, az jó az egyháznak. Nagyon-nagyon röviden néhány gondolatot mondanék a magyar egyházpolitikáról. Már csak azért is röviden, mert eszembe jut drága plébánosunk, aki gyerekkoromban azt mondta nekem: Zsoltikám, jegyezd meg, hogy két fajta prédikáció létezik: vagy rövid, vagy rossz.

/.../

A magyar egyházpolitikának a lényege - és úgy gondolom, ez tényleg nagyon fontos az örménykatolikusság szempontjából is -, hogy az egyház sui generis valóság. Következésképpen nem az állami intézmény-rendszernek valamelyik alrendszere, hanem az állammal azonos valóság. Ebből következik, hogy állam és egyház kapcsolatában nem fogadható el semmifajta alá-fölérendeltség, csak a legszigorúbb mellérendeltség. A másik pedig, hogy az állam és az egyház elválasztása nem jelentheti az egyház és a társadalom elválasztását. Hiszen egyszerre vagyunk tagjai egyházunknak és polgárai hazánknak. A kettő szembeállítás tehát nem járható út, csupán a kettő harmonikus együttműködése. Ebből a filozófiai alapvetésből következik egyház-finanszírozási gyakorlatunk és politikánk, amelynek a lényege, hogyha az egyház közfeladatot vállal át, legyen az iskola, szociális intézmény, kórház, közgyűjtemény vagy bármely kulturális feladat, akkor automatikusan és fillérre azt a támogatást kell kapnia, mint a hasonló feladatot ellátó állami vagy